Gezeliernas bibelverk

Under min uppväxt låg en gammal bibel på chiffonjén i mitt hem. Möbeln var centralt placerad i vardagsrummet så bibeln fanns ofta i blickfånget, men omöjlig att läsa för ett barn. Bara en gammal bok alltså!

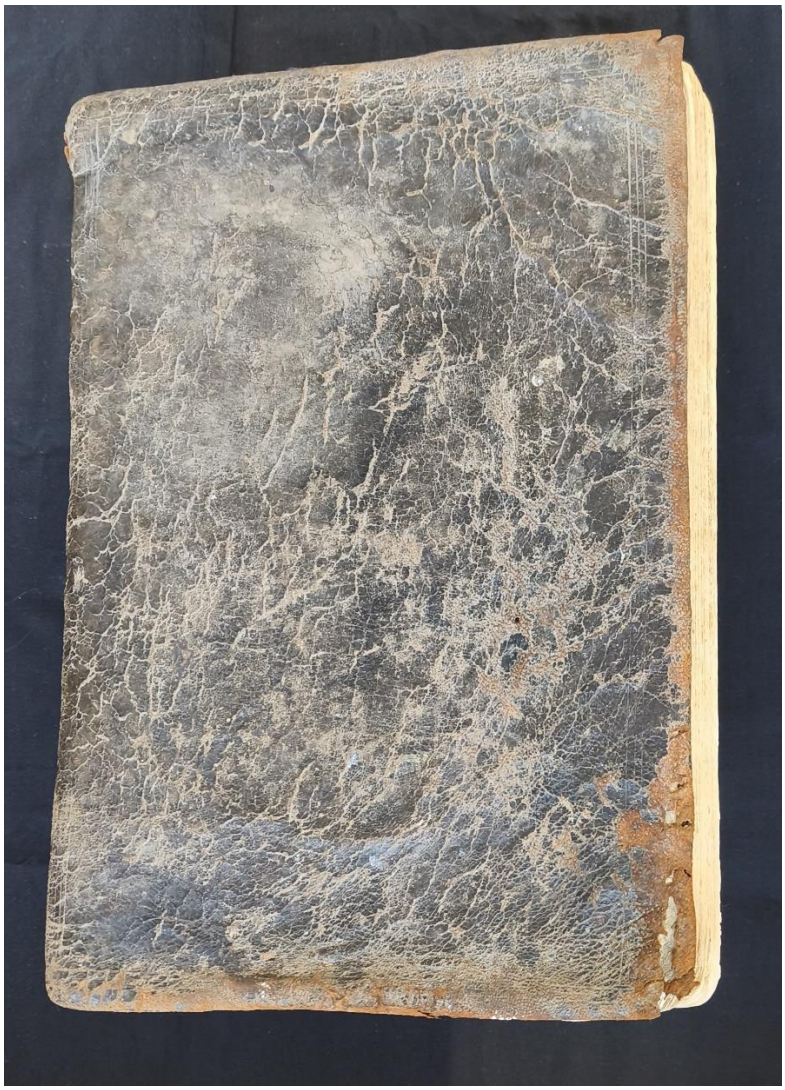

Nu har jag mer kunskap om ”Gezeliernas bibelverk” som boken kallas och i slutet av 2024 gjorde jag upptäckten att verket är en del av släkthistorien. Jag sökte efter spår av anteckningar, i bästa fall ett namn. Och det fanns ett sådant!

På sista uppslaget (mot pärmen) kunde följande skönjas, här med förstärkt kontrast:

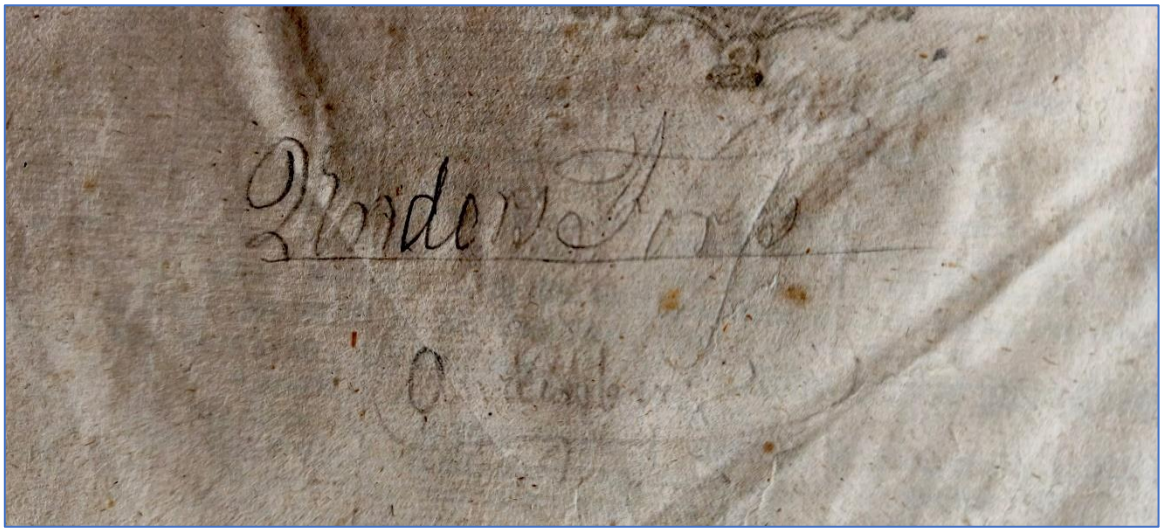

Anders Fors
Andersberg

Anders Fors (1815-1888) finns inte med egen personakt i släktregistret på släktplatsen. Han omnämns däremot i släktkrönikan ”Resor i tid och rum” i kapitel 3 från sid. 12. Anders Fors var C F Nyströms farbror och växte upp i Näsbystugan vid Jättekyrkbergets fot i Björnlunda socken. Som vuxen uppförde han ännu ett hus på platsen som fick namnet Andersberg. På sid. 14 i krönikan finns en bild från boupptecknigen 1855 efter Anders far sockenskräddaren Erik Karlsson. Där nämns bland böcker 1 bibel och 3 postillor. Kanske ”bibel” här syftar på ”Gezeliernas bibelverk”? Boupptecknigen är undertecknad av sönerna Anders Fors och Carl-Erik Nyström. Om det handlar om ”Gezeliernas bibelverk” måste det redan då ha varit ett arv, gott och väl över hundra år gammalt.

Bibelverket är egentligen två sammanbundna delar. Dels Evangelierna och Apostlagärningarna, tryckt 1711, dels Breven och Uppenbarelseboken, tryckt 1713. Det färgade titelbladet till del 1 saknas, men bör ha liknat det som gäller Del 2 här t.h.

Thet Nya
Testamentetz
Andra Deel.
Innehållandes
The fiorton S. Pauli;
The twänne S. Petri;
The trenne S. Johannis;
Samt
S. Jacobi och S. Jude
Epistlar:
Så ock
S. Johannis Uppenbarelse.
Efter Hans Kongl. Maij:tz Högstsal.
Konung CARL Then Elloftes/
I Glorwyrdigste åminnelse; Nådiga Förordning.
Medh nödtorftig Förklaring widh hwar vers: Til then himmelska Sanningens tydeliga Förstånd/
och grundeliga Föreswar; samt til hwar och ens Lärdom/ Tröst och Förmaning.
Tryckt af Henr. C. Mercell, Kongl. Boktryckiare. Åhr 1713.

Del 1 är tillägnad drottningen Hedvig Eleonora (1636-1715). Hon var gift med Karl X Gustav, mor till Karl XI och var Sveriges drottning 1654-1660, men fungerade i praktiken som ”landets första dam i över 50 år”.

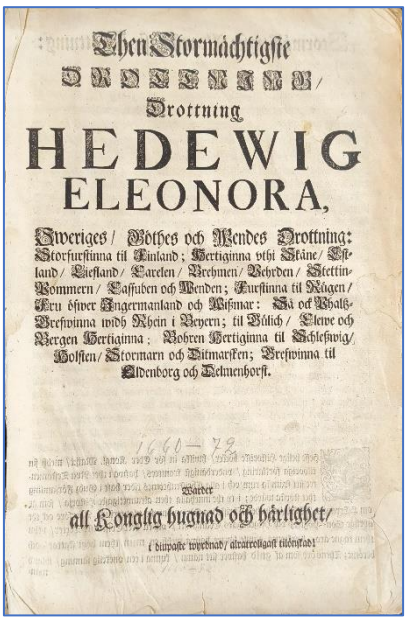
Then Stormächtigste
Drottning
HEDEWIG
ELEONORA,
Sweriges/ Göthes och Wendes Drottning:
Storfurstinna til Finland; Hertiginna uthi Skåne/ Estland/ Liefland/ Carelen/ Brehmen/ Verden/ Stettin-Pommern/ Cassuben och Wenden; Furstinna til Rügen/ Herr öfwer Ingermanland och Wismar: Så ock Pfaltz-Grefwinna widh Rhein i Beyern; til Gülich/ Cleve och Bergen Hertiginna; Hertiginna til Schleswig/ Holsten/ Stormarn och Ditmarsken; Grefwinna til Oldenborg och Delmenhorst.
Warder
all Kongliz hugnad och härlighet/
I diupaste wyrdnad/ alrärreligast tilägnad!

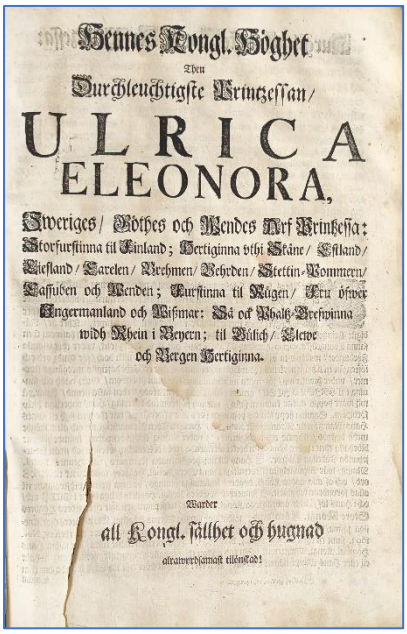
Hennes Kongl. Höghet
Then
Durchleuchtigste Printzessan/
ULRICA
ELEONORA,
Sweriges/ Göthes och Wendes Arf Printzessa:
Storfurstinna til Finland; Hertiginna uthi Skåne/ Estland/ Liefland/ Carelen/ Brehmen/ Verden/ Stettin-Pommern/ Cassuben och Wenden; Furstinna til Rügen/ Herr öfwer Ingermanland och Wismar: Så ock Pfaltz-Grefwinna widh Rhein i Beyern; til Gülich/ Cleve och Bergen Hertiginna.
Warder
all Kongl. sälthet och hugnad
alrawyrdigmast tilägnad!

Del 2 är tillägnad arvprinsessan Ulrika Eleonora (1688-1741). Hon var Karl XII:s yngsta syster och blev regerande drottning då hennes bror stupade 1718. Hon abdikerade till förmån för sin make Fredrik I 1720.

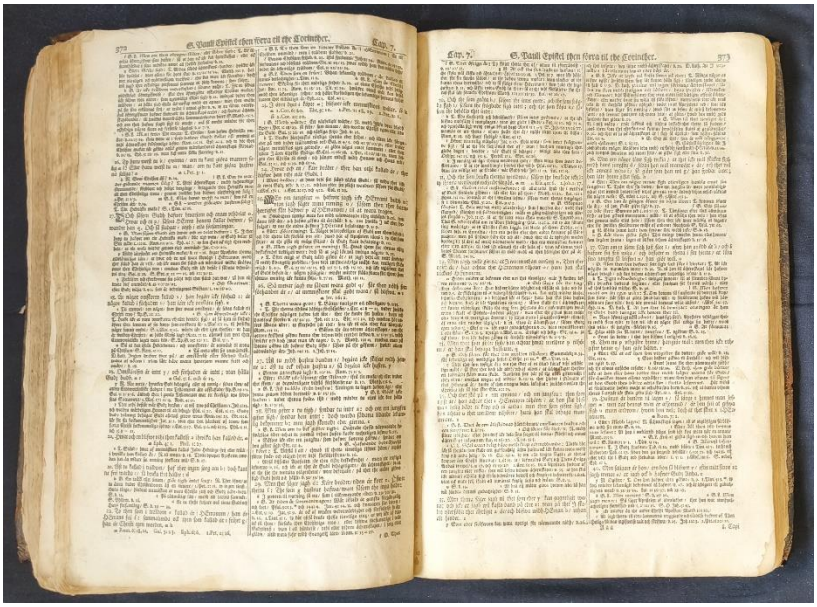

Vilka är då ”Gezelierna”? Jo, tre generationer präster alla med förnamnet Johan eller Johannes, far (1615-1690), son (1647-1718) och sonson (1686-1733). De verkade främst i Åbo i dagens Finland och framställde på kungligt uppdrag (Karl XI) den första omfattande bibelkommentaren på svenska. Dels finns alltså bibeltexten enligt Karl XII:s bibel, dels kommentarer till i princip varje vers.

På 1860-talet gavs verket ut på nytt.

Med tanke på att bibelverket uppenbarligen kan knytas till Anders Fors och hans anor, desamma som gäller för hans brorson C F Nyström, stärks den tolkning av släktgrenens ursprung som pekar mot Finland, särskilt Åland. 1719-1721 ägde det s.k. Skärgårdskriget rum då ryska trupper intog Åland och en stor del av befolkningen flydde till Sverige. Kan just detta exemplar av ”Gezeliernas bibelverk” ha förts med under denna flykt?

Vi kan ställa frågan, men får nöja oss med det.

AF
juni 2026